

Додаток
до розпорядження начальника
обласної військової адміністрації
від 03.07.2023 № 541/2023-р

ІНФОРМАЦІЯ

про цифровізацію процесів архівної справи та діловодства в архівних установах Хмельницької області

Цифровізація усіх процесів архівної справи, удосконалення архівних та діловодних процесів, як перехідного етапу формування інформаційного суспільства, є одним із пріоритетів діяльності архівних установ.

Сучасний технологічний розвиток та постійно зростаючі суспільні запити продукують збільшення масивів даних, які необхідно контролювати, оперативно та вчасно обробляти, та ставлять перед архівними установами завдання пошуку шляхів модернізації окремих напрямів своєї діяльності.

Державний архів Хмельницької області (далі – Державний архів), інші архівні установи області організовують та спрямовують свою діяльність на реалізацію державної політики у сфері архівної справи та діловодства, зокрема щодо їх цифровізації.

З метою координації заходів з цифровізації у структурі Державного архіву діє сектор цифрових та інформаційних технологій. Вживаються організаційні, методичні та практичні заходи щодо цифровізації в архівних установах області.

У червні 2022 року за участю керівництва Хмельницької обласної військової адміністрації та Державної архівної служби України забезпечено проведення громадського обговорення питання “Цифровізація архівної справи: виклики, перспективи, шляхи реалізації”. Проведено низку семінарів з керівниками (спеціалістами) архівних відділів райдержадміністрацій, міських рад та трудових архівів міських та селищних рад області, на яких ключовими питаннями було обговорення проблем та перспектив цифровізації архівної справи та діловодства в архівних установах області.

Протягом 2023 року Державним архівом заплановано та реалізовується надання методично-практичної допомоги щодо організації архівної справи та діловодства в архівних установах міст Деражня, Полонне, Красилів, архівних відділах Кам’янець-Подільської та Хмельницької райдержадміністрацій, Нетішинської, Хмельницької, Шепетівської міських рад, а також у трудових архівах територіальних громад міста Ізяслав, селищ Чемерівці та Нова Ушиця. Під час таких робочих поїздок буде вивчатися питання щодо порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовка до передавання на архівне зберігання.

У 2021 році Державному архіву надано доступ до вебмодуля СЕД “АСКОД”, що призначена для автоматизації процесів діловодства, документообігу, органі-

зації колективної роботи з документами із використанням безпаперових технологій та забезпечення електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису/кваліфікованого електронного підпису або печатки. СЕД “АСКОД” також застосовується у діяльності архівних відділів райдержадміністрацій області.

Запроваджено електронний облік звернень до Державного архіву, архівних відділів Хмельницької та Кам’янець-Подільської міських рад. У цифровий формат з можливістю автоматизованого пошуку переведено картотеку архівно-слідчих справ репресованих громадян.

Державним архівом здійснюється координація виконання Обласної програми розвитку архівної справи на 2022-2025 роки, яка передбачає конкретні заходи щодо технологічного покращення доступу користувачів до архівної інформації: модернізацію мережевого файлового сховища, придбання серверного обладнання, обладнання для сканування документів з паперовою основою, фотодокументів, оновлення комп’ютерної техніки читального залу, придбання сучасного програмного забезпечення, розробку нової продуктивнішої версії вебсайту установи. Аналогічні програми розвитку архівної справи розробляються архівними відділами райдержадміністрацій та архівними установами органів місцевого самоврядування області.

У цілому Державний архів достатньо оснащений комп’ютерним обладнанням (37 одиниць), аудіо-, відео-, фото-, фототехнікою, що дозволяє забезпечити виконання завдань з цифровізації архівної справи в кожному відділі установи. Вживаються заходи щодо забезпечення необхідною оргтехнікою архівних відділів райдержадміністрацій та міських рад області. У всіх архівних установах області організовано доступ до мережі Інтернет. Водночас, технічні характеристики наявного обладнання потребують покращення.

Основним практичним напрямом цифрової трансформації діяльності Державного архіву є оцифрування фондів, оперативне надання користувачам інформації архівних документів та довідкового апарату в електронному вигляді та відкриття можливостей віддаленого доступу до ретроспективної інформації.

Технічну базу процесу оцифрування архівної спадщини в Державному архіві утворюють сучасний книжковий сканер планетарного типу та інші сканери, цифрові фотоапарати, мережеве файлове сховище (NAS), а також обладнання, яке надається іншими інституціями в рамках співпраці зі створення цифрового фонду користування, до якого на сьогодні внесено понад 5 млн. сканів.

Оцифрування архівних документів та створення фонду користування здійснюється з 2011 року. У приміщенні корпусу №1 Державного архіву обладнано дві робочі кімнати для розміщення оцифрувального (сканувального) обладнання. Оцифровуються, насамперед, документи, які постраждали у пожежі 2003 року в Кам’янець-Подільському міському архіві, метричні книги церков Подільської губернії, РАЦСів області періоду 1920-40-х років, архівно-слідчі справи репресивних органів, архівні справи фондів, які постійно цікавлять науковців та дослідників, описи, інші елементи довідкового апарату.

У рамках Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022-2025 роки, затвердженої наказом Державної архівної служби України від 29.12.2021 № 165, з урахуванням методичних рекомендацій Укрдержархіву, Державним архівом створюється електронний фонд користування, до якого внесено 17985 од.зб./318760 файлів копій документів з паперовими носіями, та на описи справ (342 од. зб./102168 файлів). Успішно реалізується спільний проєкт з корпорацією Family Search International (США) (виготовлено понад 850 тис. кадрів), розпочато співпрацю з БФ “Меморіал Голокосту “Бабин Яр”. Кам’янець-Подільським міським архівом здійснюється оцифрування описів справ із подальшим розміщенням на вебсайті установи.

У читальному залі Державного архіву створено комп’ютеризовані робочі місця для користувачів та дослідників, з наданням можливості перегляду електронних копій документів НАФ, описів справ фондів, іншого довідкового апарату.

Використання цифрового фонду користування дозволило значно зменшити видавання справ з архівосховищ, ризику фізичного пошкодження оригіналів справ, навантаження на персонал установи, а також суттєво полегшити і прискорити пошук інформації користувачам і заявникам.

Офіційний вебсайт Державного архіву дозволяє інтегрувати надбані архівні ресурси в інформаційний простір держави, сприяє ширшому їх використанню та популяризації архівної справи як у регіоні, так і за його межами. Зокрема, сторінки вебсайту максимально структуровані, завдяки чому зростає ефективність пошуку необхідної інформації.

Забезпечується віддалений доступ до цифрових копій архівних документів, інформація яких користується найбільшим попитом серед користувачів та дослідників (Ф. 17 Костели Подільської та Волинської губерній (колекція), Ф. 18 Церкви Подільської та Волинської губерній (колекція), Ф. 226 Подільська казенна палата, Ф. 315 Подільська духовна консисторія, Ф. 685 Подільська римокатолицька духовна консисторія тощо). Наповнюється розділ “Довідковий апарат”, де розміщуються описи фондів, функціонує рубрика “Архів-онлайн”, де розміщуються цифрові копії найбільш запитуваних документів. Водночас, назріла необхідність модернізації вебсайту з урахуванням нових вимог та завдань, покладених на архівні установи.

Підвищенню інформативної відкритості Державного архіву та інших архівних установ області сприяє активне висвітлення діяльності архівістів у цифровому середовищі, соціальних мережах Facebook та Instagram. Крім того, популяризація архівної справи через онлайн засоби є дієвою для заохочення спонсорів, меценатів, донорських організацій до матеріально-технічної підтримки цифровізації архівних установ області.

Разом з тим, сучасні вимоги до якості електронних копій, темпи наповнення NAS та необхідність гарантованого збереження фонду користування уже сьогодні вимагають прийняття рішень про модернізацію мережевого файлового сховища Державного архіву, суттєвого його розширення, придбання відповідного

додаткового обладнання та програмного забезпечення для організації захисту даних і керування сховищем.

Виготовлення цифрових копій документів, оцифрування довідкового апарату, а також упровадження у майбутньому системи електронного архіву потребуватиме додаткового придбання сучасних та високопродуктивних поточкових сканерів із високою оптичною роздільною здатністю, використання яких дозволить ефективно сканувати документи низької якості (наприклад, зі згасаючим текстом) та забезпечить у подальшому формування і повноцінне наповнення електронного архіву документами, що на сьогодні зберігаються виключно з паперовими носіями.

Визначальним фактором для архівної цифровізації у межах захисту конфіденційності архівних інформаційних джерел є наявність належного технічного і програмного забезпечення, що відповідає стандартам захисту інформації, має багаторівневий захист даних від несанкціонованого доступу. Вітчизняне цільове програмне забезпечення з урахуванням усієї архівної специфіки сьогодні відсутнє. Спеціалізовані ж програмно-апаратні інформаційно-пошукові комплекси для потреб архівної установи можна придбати лише в іноземних фірмах-розробниках. Вартість таких продуктів надзвичайно висока та архівним установам області не доступна.

Важливим аспектом цифровізації є кадровий склад архівних установ, до штату яких обов'язково повинні входити ІТ-спеціалісти, які будуть супроводжувати процес імплементації цифровізації.

Враховуючи сучасні реалії, Державний архів планує у перспективі зосередити увагу на розбудові таких елементів цифровізації архівної системи області як: створення електронної бази архівних фондів та їх описів, оцифрування масивів документів, що перебувають на зберіганні в архівних установах, онлайн система подачі запитів від фізичних і юридичних осіб, передача до архіву двох типів документів (цифрового і паперового), популяризація діяльності архівних установ області на онлайн платформах.

Керівник апарату
адміністрації

Оксана ВЖЕШНЕВСЬКА